

או ביד בנו עבדו או שלוחו של שואל ומתה בדרך פטור. ושלוחו של שואל לרב חסדא היינו דווקא שכירו ולקיטו שדר בביתו, אבל אם יש עדים שהוא שלוחו חייב באונסים משעה שמסרה לו, ולרבה אפי" בעשאו שליח בעדים פטור באונסים, דכוונתו לומר למשאל שהוא אדם נאמן וישלח עמו אם הוא רוצה. אבל אם השואל אמר למשאל לשלוח ביד בנו עבדו (העברי שאין גופו קנוי, ובדין עבד כנעני עיין להלן) או שלוחו, או ביד בנו עבדו או שלוחו של משאל, או שאמר לו המשאל הריני משלחה וכו' ואמר לו השואל שלח ושלחה ומתה חייב, וכן הדין בשעת ההחזרה שאם שלח מעצמו לא יצאה מרשותו עד שתגיע ליד משאל ואם מתה חייב, ואם אמר לו המשאל שישלח או שאמר לו השואל שהוא שולח ואמר לו המשאל שלח ושלחה ומתה פטור.

צ"ט: שלח ביד עבד כנעני - לשמואל אם אמר השואל למשאל שישלח ביד עבדו הכנעני של משאל פטור השואל, דיד עבד כיד רבו ולא יצאה מרשות משאל, והוי כהולכה לו המשאל. ולרב מתני' איירי אף בעבד כנעני, ובאופן שאמר לו השואל הכישה במקל והיא תבוא דשעביד נפשיה משעה שתצא מרשות המשאל, והרי הכישה עד שיצאה מרשותו, ומה ששלחה ביד עבדו אינו סיבה לפטור. הגמרא מביאה ברייתא שמבואר שם שאם אמר הכישה במקל והיא תבוא חייב, והגמ' אומרת שאין משם ראייה להנ"ל, ד"ל דאיירי דווקא כשהיתה החצר של השואל לפניו מחצירו של משאל ואין נכנסים לשם אלא מחצר המשאל, ובאופן זה השואל משעבד עצמו מפני שאין לה ללכת אלא לחצר השואל ולכן חייב, וקמ"ל שאף שיש זווית בחצר המשאל סמוכה דעתיה דשואל שתבוא לחצירו, אבל אם שלח את הבהמה דרך רה"ר י"ל דלא סמכה דעתיה ולא שעבד עצמו עד שתבוא לידו.

עד מתי יכול המשאל לחזור בו - השואל קרדום מחבירו לרב הונא אם השואל עדיין לא ביקע בו יכול המשאל לחזור בו דס"ל שאין משיכה קונה בשומרים, אבל אם כבר ביקע בו אינו יכול לחזור בו עד סיום ימי השאלה. ולרבי אמי קנה אף לפני שביקע בו (כמבואר מדבריו לגבי מעילה שיובאו להלן), ולרב אלעזר ע"י משיכה קנה ואינו יכול לחזור בו.

מעילה במשאל חפץ הקדש לחבירו -

מתי מעל ולפי כמה מעל - לרב אמי המשאל קרדום של הקדש מעל המשאל כיון

ולרמי בר חמא הסובר דד' שומרים צריכים כפירה במקצת והודאה במקצת ובלא זה אין שומרים או מודה במקצת חייבים שבועה, ד"כ הוא זה" היינו זה אמת וזה להד"מ, איירי שהמשאל טען שנתן לו עוד פרה והשני טוען לא היו דברים מעולם, אבל מה שטוען איני יודע לא חשיב "כי הוא זה".

גלגול שבועה - מקור גלגול שבועה מן התורה הוא מדכתיב גבי סוטה "ואמרה האשה אמן אמן" שקינא לה כשהיא נשואה, ומשביע אותה שלא סתתה כשהיא נשואה, וע"י גלגול משביע ג"כ שלא סתתה כשהיא ארוסה (קידושין כ"ח).

אם שכירות ושאלה נחשבים אחד לדין בעליו עמו

צ"ח: שאל בבעלים ושכר שלא בבעלים - רבי אבא בר ממל מסתפק מה הדין בשאל בבעלים וקודם שהחזירו שכר שלא בבעלים ונגנבה או אבדה בימי השכירות, אם השאלה והשכירות נידונים כל אחד בפני עצמו ואע"פ שלא עשה קנין על השכירות חייב כיון שהיא ברשותו ולא מיחסרא משיכה, או ששכירות מישך שייכא בשאלה כיון שהשואל חייב בכל חיובי השוכר, ומחמת משיכה ראשונה נתחייב.

שכר בבעלים ושאל בבעלים - ואת"ל שפטור, ילה"ס מה הדין אם שכר בבעלים ושאל שלא בבעלים ומתה כדרכה, אם בזה חייב כיון שאין השאלה שייכת לשכירות שהרי חיוב אונסים לא בא לו מכח משיכה ראשונה, או שכיון ששייך במקצת דחיוב גניבה ואבידה יש לתלות במשיכה ראשונה הוי כשייך בהכל ופטור אף באונסים.

שאלה שכירות ושאלה או שכירות שאלה ושכירות - הספק השלישי והרביעי לגירסת רש"י הוא את"ל שבשכירות ושאלה חייב, מה הדין אם שאל בבעלים ושכר שלא בבעלים וחזר ושאל שלא בבעלים, אם בזה מצרפים את השאלה הראשונה והאחרונה והולכים אחרי המשיכה הראשונה, או שהשכירות מפסיקה בין השאלות. וכן ילה"ס בשכר בבעלים ושאל שלא בבעלים וחזר ושכר שלא בבעלים. תיקן.

ממתי ועד מתי חייב השואל באחריות

שלח הבהמה ע"י אחר - אם המשאל שלח את הפרה ביד בנו עבדו או שלוחו של המשאל,

שאל ושכר פרה ומתה באונס, והנדון הוא אם השאלה מתה או השכורה

המקרים שבמתני' - שאל פרה חצי יום ושכרה לחצי יום, או ששאל יום אחד ושכר יום אחד, או ששאל פרה אחת ושאל אחת, ומתה. טענת התובע היא שמתה הפרה השאלה או בשאלה חצי יום ושכרה חצי יום שמתה בזמן השאלה, וטענת הנתבע היא שמתה הפרה השכורה או שמתה בזמן השכירות -

אם התובע ברי והנתבע שמא, חייב (ועיין להלן בדין ברי ושמא).

צ"ז: ואם התובע שמא והנתבע ברי פטור.

ואם שניהם ברי ישבע השוכר ששכורה מתה. והגמ' (צ"ח:) שואלת הרי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו ואין כאן הודאה במקצת (לרב הונא ורב יהודה שמתני' לא איירי בכופר ומודה). והגמ' מתרצת שכיון שנשבע שמתה כדרכה, מגלגל עליו שבועה שהשכורה מתה.

ואם שניהם שמא יחלוקו, והיינו כסומכוס דס"ל ממוון המוטל בספק חולקין.

דין תובע ברי ונתבע שמא

מנה לי בידך והלה אומר איני יודע -

לרב הונא ורב יהודה חייב דברי ושמא ברי עדיף. ואמנם כל זה דווקא בברי גרוע ושמא טוב (מנה לי בידך), אבל בברי גרוע ושמא טוב (שור שנגח את הפרה) מודה רב יהודה דלאו ברי עדיף.

ולרב נחמן וריו"ח פטור דאוקי ממונא בחזקת מריה ואין מוציאין מספק.

ביאור מתני' למ"ד ברי ושמא לאו ברי עדיף -

לדברי הפוסרים צ"ב דמתני' מבואר שאם המשאל אמר שהשאלה מתה והלה איני יודע חייב.

צ"ח: וצ"ל דאיירי שיש לשמא חיוב שבועה והוא אינו יכול להשבע שהרי הוא טוען שמא, ומתוך שאינו יכול לישבע משלם. ומתני' איירי שהיתה עוד פרה שהנתבע מודה שמתה בזמן השאלה (אבל אם לא מתה ומחזירה לא הוי מודה במקצת דכיון שפרה בעין הוי כהילך, וי"א שהילך פטור משבועה).

שנהנה להשאילו והנאתו היא לפי טובת הנאה שבו, שאומדים כמה היה רוצה לשלם כדי שיחזיק לו השואל טובת הנאה כזו.

מתי מותר למקבל להשתמש בחפץ של הקדש - המשאיל קרדום לחבירו מותר לחבירו להשתמש בקרדום לכתחילה אפי' נודע לו אח"כ שהוא של הקדש, שכיון ששגג בו המשאיל חייב דמי טובת הנאה להקדש, ויצאה ההנאה לחולין. ומבואר שקנאו השואל במשיכה ולכן מועל המשאיל, ולכן מותר השואל לבקע בו לכתחילה.

צ"ט: קנין שכירות - כשם שקרקע נקנית בכסף שטר וחזקה נעל גדר ופרץ כל שהוא, כך נקנית שכירות קרקע אם השכיר לו ביתו נתן לו כסף או שמסר לו שטר שכתב בו ביתי מושכר לך או שהחזיק בו השוכר, קנה ואין אחד מהם יכול לחזור בו, אבל שכירות מטלטלין לא ואינו קונה עד שימשוך.

תשלומי גזלן ומזיק

שינוי בשיעור התשלום בין הקדש להדיוט - הגוזל חביצא דתמרי חמישים תמרים המדובקים יחד, שנמכרים יחד במ"ט וכשנמכרים בנפרד נמכרים בנ', אם גזל מהדיוט משלם מ"ט, וכדמצינו ששמין בית סאה באותה שדה, אבל להקדש משלם נ' וחומש, אבל מזיק הקדש אינו משלם חומש דכתיב "כי יאכל" פרט למזיק.

ומה שמצינו במק"א ששמואל דימה הקדש להדיוט ואמר שאם גזבר בנה קורה של הקדש בתוך ביתו לא מעל עד שידור תחתיה שוה פרוטה, א"כ גם הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר. שמואל חזר בו מדין זה וסבר שאין לדמות הדיוט להקדש, וכדרבא דאמר שהקדש שלא מדעת כהדיוט מדעת.

אכלה ערוגה בין הערוגות שמין בית סאה באותה שדה - רש"י מפרש שאם הזיק ערוגה אין מדקדקים לשום את שוויה לבדה, אלא כמה נחסר הבית סאה משוויו, דהוא דבר מועט, ואת הסאה הזו שמין בשישים סאים וי"א בשישים תרקבים (חצי סאה), וי"א בשישים קלחים (לפי שיעור הנזק).

השובר חבית יין לחבירו כמה חייב לשלם - אם החבית נמכרת ביום השוק בחמש ובשאר ימים בד', יכולים להחזיר לו חבית לפני יום השוק שהרי יכול למוכרה ביום השוק, אבל אם עבר יום השוק צריכים לשלם לו חמש כיון שהוא טוען שהיה מוכר אותה ביום השוק בחמש, ומנכים לו טירחת המכירה כפועל בטל ודמי ברזנייתא המכריז בעיר על המכירה, וי"מ מתקין הברז בחבית, וטעם הניכוי הוא מפני שפטר והו מהוצאות אלו, ואם היו לו חביות נוספות ולא מכרם יכולים לשלם לו חבית גם אחרי יום השוק.

דיני מכירה מסופקת

ק. כשיש דין ודברים בין המוכר ללוקח של מי הולד -

המחליף פרה בחמור או שמוכר שפחתו, וילדו, והמוכר טוען שהלידה היתה לפני המכירה, והלוקח טוען שהלידה היתה אחרי המכירה וקנה את הפרה ע"י משיכת החמור (אבל במוכר פרה לא קנה אלא במשיכה, וא"כ ידוע מתי ילדה), ובשפחה קנאה בקנין כסף אפי' היא בבית הבעלים, יחלוקו. ואיירי בעומדת באגם או בסימטא, אבל אם היא ברשות אחד מהם על המוציא להביא ראיה. ואין הולכים בזה אחרי חזקת מרא קמא, דמתני' כסומכוס, ולפי זה או שסומכוס סובר יחלוקו אפי' בברי וברי (רבה בר רב הונא) ומ"מ היכא דחייב שבועה דאורייתא מודה סומכוס שהמוכר נשבע ונפטר ואיירי בקטע יד שפחתו דלא הוי הילך, וס"ל נשבעים על העבדים, ושטענו חייבים והודה לו בשעורים חייב. ורבא מעמיד את המשנה בשמא ושמא. (ולהלן ק: מבואר בברייתא שלחכמים אין נשבעים על עבדים וקרקעות, ועוד מבואר שם שבברי ושמא זכה הברי').

כשיש דין ודברים אם מכר לו גדול או קטן -

היו לו ב' עבדים או שדות, והלוקח אומר שקנה את הגדול, והמוכר אומר שמכר את הקטן, אם הלוקח ברי והמוכר שמא זכה בגדול, ואם המוכר ברי והלוקח שמא אין לו אלא קטן, ואם שניהם בר ישבע המוכר שמכר את הקטן, ואם שניהם שמא המוציא מחבירו עליו הראיה.

הגמ' שואלת כמה שאלות על השבועה בברי וברי -

א' אין ההודאה ממין הטענה שהרי הודה לו בעבד אחר, ואפי' ס"ל כמ"ד שטענו חייבים והודה לו בשעורים חייב קשה -

ב' הילך הוא שמה שמודה בו הוא מוכן ליטלו, ואיכא למ"ד הילך פטור.

ג' אין נשבעים על העבדים.

רב מיישב שכוונת המשנה **לדמי**, שמסר בידו דמים שיקנה עבורו עבד גדול וכו'.

שמואל מיישב שכוונת המשנה **לכסות עבד ומדובר** כדיילפי בגד גדול מחובר, ולעומרי שדה, ורב הושעיא שואל דלא כתיב כסות.

ק: רב הושעיא מיישב שכוונת המשנה **לעבד בכסותו** ומתחייב שבועה משום כסות, ונשבע על העבד ע"י גלגול, ואיירי בדילפי, ושדה בעומריה. ורב ששת שואל וכי מתני' באה ללמדנו דין גלגול שבועה, שהרי דין זה מפורש בקידושין (כ"ז), והגמ' (בסוף הסוגיה) מיישבת דהו"א שכסות עבד כעבד ועומרי שדה כשדה והם דבר אחד ואינו חייב שבועה, קמ"ל.

אם שיטת ר"מ שנשבעים על עבדים וקרקעות -

רב ששת מיישב שמתני' כר"מ דס"ל עבדא כמטלטלי וגם על קרקעות נשבעים, וכר"ג שטענו חייבים והודה לו בשעורים חייב, ובדקטעא לידיה דעבד קטן שהוא מודה בו דלאו הילך הוא, ובשדה שחפר בה בורות שיחין ומערות. ור"מ סובר שגם על שדות נשבעים, כמבואר בברייתא דמובא בה דינא דמתני' דמחליף פרה בחמור וקאמר דבברי ושמא זכה הברי, ובשמא ושמא יחלוקו (כסומכוס), ובברי וברי ישבע המוכר שברשותו ילדה (דמודה סומכוס היכא דחייב שבועה דאורייתא, ואיירי בקטע יד השפחה דלאו הילך הוא, ושפחה וולד חשיב הודאה ממין הטענה), שכל הנשבעים שבתורה נשבעים ולא משלמים דכתיב "ולקח בעליו ולא ישלם" מי שעליו לשלם הוא נשבע, וחכמים אמרו לו שאין נשבעין על עבדים וקרקעות, ומבואר שר"מ סובר שנשבעים על עבדים וקרקעות, ולפי זה הא דתנן שאם גזל בהמה והזקינה עבדים והזקינה משלם כשעת הגזילה ולר"מ בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך דקרקע אינה נגזלת, ועבדא כמקרקעי ואינו נקנה לגזלן לשלם דמיו, וברשות האדון הוא הזקין, צריך להחליף את השיטות, ולר"מ אף בעבדים משלם כשעת הגזילה, דעבדא כמטלטלי.

והגמ' דוחה דשיטת ר"מ שאין נשבעין על הקרקעות, דמה שאמר ר"מ שאם טוען שמסר י' גפנים טעונות והוא טוען מסר לו רק חמש, שחייב שבועה, (ולחכמים פטור דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע) לא איירי ר"מ אלא בענבים העומדות ליבצר, אבל בקרקע עצמה או בצריך לקרקע מודה ר"מ שאין נשבעים.

מתי הזיתים שייכים לבעל הקרקע ומתי לבעל העצים

המוכר זיתיו לצורך שימוש בעצים לשריפה, ונשתהו בקרקע, אם אמר לו שיקצוץ מיד הכל שייך לבעל הקרקע, ואם אמר לו שיקצוץ מתי שירצה הכל שייך לבעל הזיתים, ואם לא אמר לו מתי יקצוץ - אם עשו זיתים רעים שיש בהם פחות מרביעית שמן לסאה זיתים, הרי אלו של בעל הזיתים, דפחות מרביעית לא קפדי אינשי, אבל אם עשו רביעית אחרי קיזוז ההוצאה במסיקתם ובעצירתם יחלוקו.

ק"א. שטף נהר זיתיו ונתנם לתוך שדה חבירו, זה אומר זיתי גידלו וזה אומר ארצי גידלה, לאחר ג' שנים הכל לבעל הקרקע, שהרי אם נוטע בעצמו היה אוכל הכל שהרי יצאו מכלל ערלה, אבל בתוך ג' שנים ונעקרו בגושיהן ויכולים לחיות ע"י הגוש, שאין בזה משום ערלה, יחלוקו, ואין בעל העצים יכול לטעון שאם היה בעל הקרקע נוטע בעצמו לא היה אוכל כלום בתוך ג', שהרי אם היה נוטע

בעצמו היו הנטיעות קטנות ולא היה להם צל והיה יכול לזרוע מתחת הנטיעות סילקא וירקא. ואם רוצה בעל הזיתים ליטול את זיתיו אין שומעין לו, ואמר ריו"ח שהטעם משום ישוב א"י, (ואמר רבי ירמיה דדבר זה צריך שיאמרו אדם גדול ולא היינו אומרים זאת מסברא).

המקבל שדה אבותיו מן הנכרי למחצה, והיינו שגזלה הנכרי מאבותיו, קנסו חכמים שצריך לעשר את כל התבואה לפני שנותן לנכרי את חלקו ונמצא שמפסיד שמעשר משלו על של נכרי, ודווקא אותו קנסו ולא אדם אחר, שכיון שהיא חביבה עליו לא ימנע מלקבלה אע"פ שצריך לעשר חלקו של נכרי, והטעם שקנסוהו הוא כדי שתהיה ברה בידו, שיקשה עליו לעשר ויבוא לקנותה ממנו, אבל ישראל אחר יניח מלקבלה. (וכגון דא צריכא רבה).

ובהו"א הבינה הגמ' ששדה אבותיו היינו שהשדה בא"י (אברהם יצחק ויעקב) וחייב לעשר מפני שאין קנין הנכרי בא"י מפקיע מיד מעשר, ומקבל דומה לחוכר שחייב לשלם סכום מסוים אפי' לא עשתה השדה, שכמו שחוכר חייב לעשר מפני שהוא חייב לשלם לבעל הקרקע גם אם לא עשתה פירות, וכיון שהוא פורע חובו מן הפירות חייב לעשר, ה"ה מקבל חייב לעשר. והגמ' דחתה שקנין הנכרי בא"י מפקיע מיד מעשר ואי נמי אין קנין מקבל אינו כחוכר ואינו כפורע חוב, אלא ברשות הנכרי גדל, שאם יש קנין לנכרי להפקיע גם חוכר פטור, ואם אין קנין המקבל חייב מדינא כיון שדינו כחוכר.

דין יורד

היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות אם השדה אינה עשויה ליטע שהיא יפה יותר לזרוע, שמין וידו על התחנתונה שאם השבח פחות מההוצאה נותן לו את ההוצאה, ואם ההוצאה יותר מהשבח אין לו אלא שבה, ואם השדה עשויה ליטע אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה, ואם גדר בעל השדה כדי לשמור את הנטיעות הרי זה כשדה העשויה ליטע.

היורד לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשותו ובא היורד ליטול עצי וואבניו, לרשב"ג נחלקו בזה ב"ש וב"ה, לב"ש שומעין לו, ולב"ה אין שומעין לו, ולרשב"א לכו"ע שומעין לו, וכן ס"ל לרב נחמן, ולרב ששת אין שומעין לו. ולהלכה בבית שומעין לו, אבל בשדה אם אמר נטיעותי אני נוטל אין שומעין לו, י"א שהטעם משום ישוב ארץ ישראל, וי"א שהטעם משום שכבר הוכחשה הקרקע מחמת שינקו ממנה הנטיעות, ונ"מ בחוץ לארץ.

שכירות בתים

ק"א: מתי יכול המשכיר להוציא את השוכר - המשכיר בית לחבירו בסתמא, אינו יכול להוציאו בימות הגשמים מהחג ועד

הפסח, א"כ הודיעו ל' יום לפני שהתחילו ימות הגשמים שלא יאריך לו את זמן השכירות, והיינו בט"ו אלול. ובימות החמה צריך להודיעו ל' יום לפני שמוציאו, ובכרכים שנמשכים לגור שם מפני השווקים, אין מצוי שם בתים לשכור, אף בימות החמה צריך להודיעו י"ב חודש לפני שמוציאו, ובחנניות שמוכרות בהקפה, והלקוחות שוהים מלשלם, ומשלמים לפי מקום החנות שקנו שם אף בעיירות צריך להודיעו י"ב חודש לפני שמוציאו כי לא ימצאו אותו הלקוחות במקום אחר, ולרשב"ג חנות של נחתומים ושל צבעים ג' שנים, מפני שהקיפן מרובה. ואם לא הודיעו לא יצא, וישלם לו כמשפט הראשון.

ואם נפל בית המשכיר יכול להוציא את השוכר כיון שהגיע זמנו לצאת, שהרי אינו עדיף מהמשכיר ולא היה עליו להודיעו כיון שלא ידע שבתו יפול. ואם חיתן את בנו וצריך את הבית לבית חתנות ולא היה יכול להודיעו, ג"כ יכול להוציאו, ואם מכר או הוריש או נתן את הקרקע במתנה, לא עדיף כח השני על הראשון ואינו יכול להוציאו.

ואם קידש אשה בשביל שתסכים שיניח חביותיו בביתה, וגירשה מיד, יכולה להוציא חביותיו ולשלם לסבלים מהיין עצמו, ד"כאשר עשה כן יעשה לו גמולו ישוב בראשו, ודין זה הוא גם בחצר דקיימא לאגרא, משום שיכולה לומר שאינה רוצה להשכיר לאדם כזה.

מתי יכול המשכיר להעלות את המחיר - אף בזמן שאין המשכיר יכול להוציאו, יכול להעלות לו את דמי השכירות, בשיעור ההתייקרות של שאר בתים מפני שהפסדו ניכר. אבל יותר מזה אינו יכול להעלות דהוי כמוציאו.

מתי השוכר יכול לצאת מהבית - כשם שהמשכיר צריך להודיע לשוכר, כך השוכר צריך להודיע למשכיר, כדי שיוכל להשכירה לאדם נאמן.

חיובי המשכיר לשוכר - המשכיר חייב לתת לשוכר דלת, נגר שנועלים בו את הדלת ותוחבים אותו בקורת האיסקופה, מנעול, וכל דבר שהוא מעשה אומן, וחייב לפתוח לו חלונות, ולחזק לו את התקרה אם התלעו הנסרים, ולסמוך לו קורה אם נשברה קורה אחת,

חיובי השוכר - כל דבר שאינו מעשה אומן השוכר עושהו, וחייב לעשות לו סולם ומעקה, ומרזב שגגותיהם משופעים והיו שמים נסרים להרחיק המים מן הכותל, ואם נפלה אחת הדיוט יכול להחזירה, ולהטיח גגו, ומקום המזוזה הנקב להניח בו את המזוזה הוא על השוכר (דאפשר בגובתא דקניא), ומזוזה היא חובתו של הדר בבית, (וכשהוא יוצא לא יטלנה בידו, ומעשה באדם שנטלה וקבר אשתו ושני בניו, ואם שכר מנכרי נוטלה בידו ויוצא.

ק"ב: מה שייך לבעל הבית ומה שייך לשוכר - זבל - אם לא השכיר את החצר והשוורים של בעה"ב הזבל של המשכיר, ואם השכיר את החצר והשוורים של השוכר הזבל של השוכר, ואם החצר של המשכיר והגיעו לשם שוורים מבחוץ שייך הזבל למשכיר דתם גללים הפקרים הבעלים וזכה בהם בקנין חצר, אף אם קדם השוכר והגביהם. (והיינו כרבי יוסי ברבי חנינא דס"ל שחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, וכדלהלן). ואם שם כלי מתחת השור וקיבל את הגללים לאביי אם הדביק את הכלי בשולי הפרה הרי הוא של השוכר, ולרבא אף בלא הדביק קנה השוכר דהוי אויר שאין סופו לנוח (ולא דמי לזרק ארנקי מפתח זה לפתח אחר והפקירו לכל הקודם שהסתפק בזה רבא אם חשיב כמונח, דהכא הכלי מפסיק בינו לקרקע). והזבל שברפת שבחצר לאביי הרי הוא של בעל הבית, מפני שהמשכיר חצרו סתם לא השכיר את הרפת שבה.

ואין לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכיריים בלבד.

קנין חצר - לרבי יוסי ברבי חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, והיינו דווקא בחצר המשתמרת, ובחצר אינה משתמרת לא קנה, א"כ יצא שם שיש שם מציאה כגון צבי שבור, או שהנהר הציף שם דגים, שע"ז אנשים בדלים ממנה והוי כחצר המשתמרת.

ומה שמצינו שיוני שובך שקינהם שובך ומזונותיהם בשדה, ויוני עליה חייבות בשילוח הקן ולא חשיב "מזומן", ואסורות בגזל מפני דרכי שלום, ולא נתמעט מ"כי יקרא" פרט למזומן אע"פ שאם זכה בביצים חשיב מזומן, שהקן הוא הביצים, היינו כשיצאה רובה שעדיין לא קנאה שאם בא לתופסה לפני שתיגמר יציאתה חייב לשלח את האם ולקחת הבנים, ואיסור גזל היינו אפי' על האם דדעת בעל השובך עליהם, שהוא בטוח שיחזרו לשובך בערב, ולאב"א קאי על הביצים והטעם מפני שכבר ביציאת רובם דעתו עליהם. ולדברי רב יהודה שאסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם, א"כ אפי' בנפלה לחצירו, כל מקום שהוא לא יכול לזכות בה גם חצרו לא זוכה עבורו, ובאופן זה אם שילח את האם הוי גזל מעליא דקנתה לו חצרו, ואם לא שילחה הרי אסור ללוקחם בלא שילוח, ואם בא קטן ולקחם חייב אבי הקטן להחזירם מפני דרכי שלום.

המשך ענין שכירות בתים

ק"ב: דין חודש העיבור

המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה השנה, נתעברה לשוכר וא"צ להוסיף שכר, שהחודש בכלל שנה. ואם השכיר את הבית לחודשים נתעברה למשכיר.

ואם אמר לו שישלם י"ב זהובים לשנה ודינר זהב לחודש-

לרשב"ג ורבי יוסי יחלוקו את חודש העיבור דלא ידעינן אם אומרים תפוס לשון ראשון או תפוס לשון אחרון.

ולרב חייב לשלם הכל למשכיר דס"ל לרב תפוס לשון אחרון. וכמו שאמר רב שאם אמר שימכור חפץ זה באסתירא מאה מעי וסלע אינו שוה אלא צ"ו פרוטות, חייב לו מאה מעי, ואם אמר מאה מעי אסתירא חייב לו אסתירא, אמנם משם אין ראיה די"ל דפרושי קמפרש אסתירא גדולה שהיא שוה מאה פרוטות, או שאומר מאה פרוטות רעות שאינם שוות אלא אסתירא.

ולשמואל הולכים אחרי התפוס, שאם בא באמצע החודש ואמר לו שיצא מביתו או שישלם לו שכר חודש זה יחלוקו, ואם בא בתחילת החודש הכל למשכיר דקרקע בחזקת בעליה, ואם בא בסוף החודש הכל לשוכר דהעמד ממון על חזקתו. ומה שאמר שמואל שאם אמר כור בשלושים, סאה בסלע, אני מוכר לך, שקנה מה שכבר לקח, אין הטעם משום תפוס לשון אחרון, אלא משום דתפוס.

ולרב נחמן קרקע בחזקת בעליה עומדת, ואפי' אמר לו דינר לחודש י"ב לשנה הכל למשכיר.

מה הדין כשיש ויכוח אם שילם דמי השכירות - אם נמצאים בתוך הזמן הדין עם המשכיר דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ביום האחרון של השנה, ואם נמצאים אחרי הזמן הדין עם השוכר (וכמו ששינונו גבי פדיון הבן, שאם האב מת בתוך ל' הרי הבן בחזקת שלא נפדה דהלאוי שיפרע אדם חובו בזמנו, וחייב הבן לפדות עצמו, ולאחר ל' יום הרי הוא בחזקת שנפדה, אא"כ אמרו לו השכנים שלא נפדה ואביו בשעת מותו ציווה לפדותו), וביומא דמשלם זמניה והוא טוען ששילם בבוקר נאמן השוכר בשבועה, דדווקא שכיר בזמנו ביום שיצא ממלאכתו נשבע שלא קיבל ונוטל משום שבעה"ב טרוד בפועליו וסבור ששילם לו, ובאמת שילם לחבירו, אבל כאן נאמן השוכר לומר פרעתין, ונשבע שבועת הסת.

ק"ג. מה הדין כשיש ויכוח כמה שנים כבר עברו מהשכירות - המשכיר בית לחבירו ל"י שנים ולא נכתב בשטר זמן, וטוען המשכיר שכבר גר בה ה' שנים והשוכר טוען שגר בה ג' שנים, נאמן המשכיר, דקרקע בחזקת בעליה עומדת על כל ספק הבא לפנינו, ולא דמי לטוען שפרע חוב דשם היה עליו לכתוב על השטר שפרע או לכתוב שובר, אבל כאן שטר השכירות מטרתו שלא יחזיק בבית ויאמר לקוחה היא בידי, ולא שיוכל לתבוע לעולם י' שנים.

זמן השאלה בכמה מקרים

השואל כלי בטובו כל זמן שהוא ראוי למלאכה, הרי השאלה היא לעולם ואפי' מחזירו חוזר ונוטלו

כשיצטרך. ודווקא כשעשה קנין אבל בלא קנין כלתה המשיכה הראשונה ברגע שהחזירו, וצריך להחזיר לו את קת הכלי כאשר לא יהיה יותר ראוי לשימוש, שהרי לא נתנו במתנה, וכבר לא נחשב "בטובו".

השואל מעדר לעדור בו האי פרדיסא הרי הוא שאול לו לאותו פרדס, ואם שאל לעדור בו פרדיסא סתמא יכול לעדור בו איזה פרדס שירצה והיינו פרדס אחד, ואם שאל לעדור בו פרדיסי יכול לעדור בו את כל הפרדסים שיש לו דפרדיסי טובא נמי משמע.

השואל מחבירו האי גרגותא באר זו ונפלה אינו יכול לבנותה שאינו שאול לו אלא הבאר ההיא ולא כשנעשה אחר, אבל אם שאל גרגותא ונפלה יכול לבנותה והרי היא שאולה לו עד שישקה כל שדותיו, ואם שאל בי גרגותא מקום לחפור בו באר יכול לחפור כמה בארות עד ימצא באר טובה, וצריך לעשות קנין מתחילה, אבל אם היה רק דיבור יכול לחזור בו.

מתי יכול המשכיר לשנות את הבית שהשכיר - המשכיר בית לחבירו ונפל, אם השכיר לו בית זה הפסיד, ואם אמר לו בית סתם חייב להעמיד לו בית אחר בימי השכירות, ויכול לשנותו מאחד לשניים או מקטן לגדול, ואם אמר לו מידת הבית אינו יכול לשנותו, ואם אמר לו בית כזה, והבית נמצא על שפת הנהר שהוא חשוב, ולא התנה על מידת ארכו ורחבו, אין אומרים שכוונתו כזה שיהיה על שפת הנהר אלא כוונתו להתנות על הכל, ולא ישנהו מקטן לגדול או מגדול לקטן שיכול השוכר לומר אי אפשר בבית גדול, או אי אפשר בבית קטן, מאחד לשניים או משניים לאחד, ולא יפחות מן החלונות ולא יוסיף עליהם, אלא מדעת שניהם.

המקבל

חיוב אריס וחוכר וחיובי בעל השדה

ק"ג: ההתעסקות בשדה - המקבל שדה מחבירו באריסות למחצה שליש ולרביע, או בחכירות לפי סכום קבוע, צריך להתעסק בשדה כמנהג המדינה, שאם היה מנהג לקצור צריך לקצור, ואם היה מנהג לעקור צריך לעקור, כיון שיש סיבה לעכב שבעה"ב יכול להעדיף לקצור שהשורשים יזבלו את השדה, או לעקור כדי לנקות את השדה, וכן המקבל יכול להעדיף לקצור כיון שזה קל יותר, ויכול להעדיף לעקור כדי שיהיה לו תבן. וכן אם נהגו לחרוש אחרי הקצירה או העקירה כדי להמית את העשבים הרעים חייב לעשות כך, אפי' אם הוא ניכש את השדה לפני הקצירה, ואח"כ גדל עוד

קצת, ובאותו מקום אין נוהגים לנכש, מ"מ צריך לחרוש, ואין הניכוש מועיל במקום החרשה.

אילנות שבקרקע - אם יש אילנות בקרקע שדה לבן, ואין בהם עבודה, אם נהגו להשכירם למקבל הרי הם של המקבל, אפי' אם האריס נותן לבעה"ב פחות מהרגילות, ואם נהגו שלא להשכיר הרי הם של בעל השדה, אפי' אם האריס נותן לבעה"ב יותר מהרגילות.

חלוקת הגידולים - בעל השדה והמקבל חולקים בתבואה, וכן בתבן ובקש, ובמקום שאין רגילים לתת תבן אע"פ שיש מי שנותן עין יפה הוא, ואין האחרים חייבים לתת. וכשם שחולקים ביין כך חולקים בזמורות, וכן חולקים בקנים המקולפים שמעמידים בהם את הגפנים, שהרי שניהם מספקים את הקנים.

הוצאות השדה - עיקר השמירה שא"א בלעדיה הם חיוב על בעל השדה (עשית התל סביבות השדה וחיזוקו פעם שניה ושלישית, והקנים לגדר), אבל שמירה יתירה (הגדר עצמה) מוטלת על האריס, מפני שאינו עושה כך אלא כדי שלא יצטרך לשמור כלל. בעה"ב צריך לתת מעדר ורחת ודלי וכלי למים, והאריס צריך לחפור חריצים להשקית השדה.

ק"ד. יבש המעין או נקצץ האילן-

המקבל שדה אילן בסתמא ונוטל האריס פירות בלא טורח, ונקצץ האילן, חייב לשלם לו את כל דמי החכירות, מפני שלא גילה דעתו שבגלל האילן הוא חוכר.

ואם קיבל בית השלחין הצריכה השקיה ויש בה מעין, אם יבש המעין הגדול הוי מכת מדינה ומנכה לו מהחכירות, אבל אם יבש נהר קטן אמת המים היוצאת מהנהר הגדול, אינו מנכה לו שהרי יכול להביא מים בדליים.

ואם חכר בית השלחין זה שגילה דעתו שהוא חפץ בה בגלל המעין מנכה לו מהחכירות או מהקבלנות, דאע"פ שבאכלה חגב אם היא מכת מדינה אינו מנכה לו בקבלנות, שאני הכא שהדגיש בית השלחין זה, לשמואל איירי באמור החוכר חכור לי בית השלחין זה, אבל כשאמר כך המחכיר אינו מנכה, וכמו שמצינו שהמוכר בית כור עפר יכול לתת לו לו אע"פ שאין בו אלא לתך חצי כור, אם הוא נקרא בית כור (וכן במוכר כרם או פרדס). ולרבינא אם הם עומדים ליד השדה ואמר "בית השלחין" ודאי כוונתו כדקיימא השתא, משא"כ כשאינו עומד שם.

חיוב האריס אם לא עבד בשדה - המקבל שדה מחבירו ולא עבד בה, שמין כמה היתה ראויה לעשות ומשלם לו, מפני שכותב לו "אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא", ודווקא באריסות, אבל בקבלנות בלאו הכי נותן לו מה שהתחייב.

כמה תנאים שפסקו הלכה מכח

לשוונות שהורגלו לכתוב

ר"מ המחייב אריס שלא עבד בשדה וכנ"ל.

ר"י המחייב את הבעל להביא קרבן עשיר על אשתו ואינו יכול לומר שאשתו עניה וכן חייב להביא שאר קרבנותיה, מפני שכותב לה "אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא", ואם גירשה ולא נתן כתובתה א"צ להביא קרבנותיה.

הלל הזקן התיר באלכסנדריא בנים שחטפו את אימם בשעת כניסתם לחופה, מפני שבכתובת אימם שנכתבה באירוסין היה כתוב "לכשתכנסי לחופה הוי לי לאינתו" והקידושין הם ע"מ כן, והרי לא נכנסה לחופה.

רבי יהושע בן קרחה אמר שהמלוה לא יקח משכון יותר מסכום החוב מפני שכותב שיגבה ממנו כנגד סכום המשכון, והתועלת בכתיבת דבר זה הוא אם פחתו דמי המשכון, אמנם גם אם לא כתב קנה, ואם השיב המשכון ללוה ומת לוקח את המשכון מבניו ולא הוי כמטלטלין שאינו גובה מהיתומים, דמשכון הוא קניי לו לגוביינא.

ק"ד: רבי יוסי היה מגבה לבעל את הכתובה כמלוה שהיה גובה מאבי הבת את כל מה שכתוב בכתובה במקום שהיו נוהגים לעשות את הכתובה מלוה שהאשה תיפרע כמו מלוה את מה שהביאה אם תתאלמן או תתגרש. ואם נוהגים לכתוב בכתובה מחיר כפול הבעל גובה חצי, ובנהרבלא היה גובה שלישי. ומרימר היה גובה כפי הכתוב בשטר והיינו אם עשו קנין. ואם אדם אמר שיתנו לבתו ד' מאות זוז לכתובה, אם אמר בלשון תנו יתנו ד' מאות ויכתבו ח' מאות, ואם אמר כתבו יתנו ב' מאות ויתנו ד' מאות. ואין חילוק בין אם אמר בכתובה או שאמר לכתובתה (ודלא כרב אשי שאמר שלכתובתה היינו לגוביינא, ובכתובתה היינו לכתוב בכתובה).

המשך דיני אריסות וקבלנות

אריס שהתחייב לשלם סכום מסוים אם יוביר את השדה והוביר שלישי, לנהרדעי ישלם שלישי, ולרבא פטור דאסמכתא לא קניא כיון דגזים, (משא"כ באומר שישלם במיטבא דלא גזים אלא משלם כמה שהפסיד לו).

המקבל שדה לזריעת שומשמי זרע בה חייבים שהם זולים יותר ומכחישים פחות את הקרקע, וגדלו חייבים כשווי שומשמיין, אין מנכה מהתשלום את מה שהקרקע כחשה פחות, מפני שהבעלים מעדיף שתכחש הקרקע ולא הוא. ואם עשתה יותר משומשמי חולק ברווח עם בעל הקרקע, שהרי אף הקרקע גרמה לשבח.

דיני עיסקא

המקבל פרקמטיא שעל המקבל לטרוח למוכרה והרווח מתחלק לשניהם רבנן תיקנו לטובת שניהם שהעיסקא תהיה **פלגא מלווה ופלגא פקדון** וחייב באונסים על חצי, לנהרדעי יכול לכלות את הפלגא מלווה ואם מת אינו נעשה מטלטלין אצל בניו, לרבא להכי קרו ליה עיסקא שאינו יכול לכלות כדי שיטרח בשלו כדי להרויח וממילא יטרח גם בחצי השני. ואין נעשה מטלטלין אצל בניו, מפני שהנותן סומך עליה כמו שסומך על קרקעות משועבדים.

חדא עיסקא ותרי שטרי פסידא דמלווה-דבסתם עיסקא בעל הפירות מקבל שלישי בשכר ומחצית הרווח כדי שלא יהיה ריבית, ואם חילקו את העיסקא לשתי שטרות ובאחד הפסיד ובאחד הרוויח, מפסיד בעל הפירות כיון שמהרווח מקבל רק שלישי ומההפסד מקבל חצי, ואילו היה הכל בשטר אחד היה ההפסד מתקזז מהרווח, תרי עיסקי וחד שטרא פסידא דלווה-כנ"ל, אלא שכאן מפסיד הלווה במה שמקזים את ההפסד מהרווח.

ק"ה: אם הפסיד בעיסקא והשלים המקבל את החסר מכיסו אינו יכול לטעון אח"כ שחצי מההפסד גם על בעה"ב וברווח יטול שלישי, שאנו תולים שרצה לשלם הכל משלו בלי להודיע לבעה"ב, כדי שלא יקראו לו "מפסיד עיסקי".

ב' שקיבלו עיסקא יחד לא יכול אחד לבקש את הרווח לפני סיום העיסקא, אלא הרווח נהיה כחלק מהעיסקא כדי שאם יפסידו יוכלו להשלים את הקרן מהרווח, וכן אינו יכול לבקש לפרק את השותפות אפי' מקבל עליו את ההפסד של חברו, כיון שהחלקים משועבדים זה לזה להשלים הפסדים, ומזלא דבי תרי עדיף.

המקבל שדה מחבירו ולא רצה לנכש שהרי בכל מקרה הוא משלם לבעה"ב סכום קבוע, אין שומעין לו, אפי' אם מתחייב לקצור את העשבים אח"כ, ולשלם לבעה"ב חייבים יפות ממקום אחר, או לנכש כפי חלק בעה"ב, מפני שנופלים בשדה זרעים מהעשבים הרעים, ויגדלו בשנה הבאה, ובאריס פשיטא שאינו יכול לומר כך, שהרי מפסיד חלקו של בעה"ב.

המקבל שדה מחבירו באריסות ולא עשתה אלא מעט, חייב להמשיך לטפל בה, אם יש בתבואה כדי להעמיד כרי, והיינו כדי שתעמוד בה הרחת, ואין החלק הרחב ברחת נראה מבחוץ, י"א ג' סאין, וי"ב ב' סאין, חוץ מן ההוצאה, שכך כותב לו "אנא אוקים ואניר וכו' ". ולר"י חייב להמשיך לטפל בה אם צומח בה כפי השיעור שזרעו בה. ובקבלנות אינו חייב לטפל בה, כיון שבעה"ב לא מפסיד. והשיעור הוא ד' קבין או ח' קבין, לבית כור שהוא אלף וחמש מאות אמה על חמישים אמה, וזה תלוי אם הקרקעות באותו זמן שמינות או כחושות.

שיעורי כמה דינים

זיתים וענבים שלא עתיד להגמר בישולם לב"ש מקבלים טומאת אוכלים, ולב"ה אינם מקבלים טומאת אוכלים דלא חזו לאכילה, ושיעורם ד' קבין לקורה בפעם אחת, במקום שמכניסים כור תחת הקורה, וב' קבין במקום שמכניסים ג' כורין תחת הקורה.

ק"ה: זב וטהור שעלו באילן או בענף שכוחם רע נטמא הטהור, מפני שהם מכופפים את האילן או הגזע והעליון נחשב מכביד על התחתון, והוא נטמא בין אם הוא למעלה בין אם הוא למטה, ושיעור האילן הוא כל שאין בעיקרו כדי לחוק ברחבו רובע, ושיעור הענף שיכול להקיפו בכף ידו.

המהלך בבית הפרס (-שדה שנחרש בה קבר שחוששים שיש שם עצם כשעורה) ע"ג אדם שכוחו רע, והיינו שארכובותיו נוקשות זו לזו כשהוא נושא אותו, או ע"ג בהמה שכוחה רע, והיינו שמטלת גללים מכח המשא, או שהולך ע"ג אבנים שיכול להסיט, טמא מפני שכיון שהתחתון כוחו רע נחשב שהעליון הסיט את העצם.

הנושא משאוי על כתפו והגיע זמן תפילה, אם נושא פחות מד' קבין מפשילם לאחוריו ומתפלל, ומד' קבין צריך להניחם מפני שהכובד מונע לכונן ליבו. וכן אסור משא ד' קבין על ראשו כשיש שם תפילין שלא יתמעכו מכובד המשא, והנושא זבל על ראשו יסלק את התפילין לזרועו במקום תפילין, ולא יסלקם לצדדים בראשו, ובבי שילא אוסרים לשים על הראש אפי' את מטפחת התפילין, ור"ה גורס מטפחת של לחם, ואפי' שיעור ריבעא דריבעא דפומבדיתא.

רוח שפיזרה את העומרים על פני הלקט צריך לתת לעניים לפי אומדן, ולרשב"ג כדי נפילה, והיינו ד' קבין לשדה שנזרעה בכור, ורבי ירמיה מסתפק אם דנים לפי זריעה ביד או בשוורים שצריך הרבה יותר.

המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב

או שנשדפה

אם זה מכת מדינה וכגון שנשתדפו רוב השדות באותה בקעה, וי"א שנשתדפו ד' השדות מצדיה, מנכה לו מהחכירות, ואם לאו אינו מנכה מהחכירות דאמר ליה מזלך גרם. ולר"י אם קיבלה במעות בכל גוונא אינו מנכה מהחכירות מפני שעל המעות לא נגזרה גזירה, ולית דחש להא דר"י. ודין זה הוא בקבלנות, אבל באריסות מתחלקים במה שיש.

הגמ' מסתפקת אי חשיב מכת מדינה שנשתדף רק תלם אחד מסביב לכל השדה, או כשיש הפסק שדה בור לשדות שסביבה והשדות שסביבה נשתדפו, או כשהשדות שסביבה זרועות אספסתא ולא נשתדפו והשדות

סבינם נשתדפו, או שהם זרועות בדבר אחר די"ל שאסתפא אינה תבואה אבל זה תבואה, וכן ילה"ס אם חיטים ושעורים הם דבר אחר, או ששלו לקתה בשדפון והם לקו בירקון או איפכא, תיקו.

ק"ו. ואף שלגבי גאולת שדה אחרי ב' שנים בזמן שהיובל נוהג אין מחשבים שנת שדפון וירקון ושביעית ושנים כשל אליהו שלא ירדו גשמים, ומשמע דאיירי בשנים שאין בהם תבואה כלל, והכא חשיב מכת מדינה אף בפחות, שאני התם דבעינן "שני תבואות", ושביעית אע"פ שיש תבואה בחו"ל, מ"מ אפקעתא דמלכא היא שלא לזרוע ואינה שנת תבואה, דא"א שיהיה תבואה בארץ בהתר כלל, (ומ"מ במקדיש אחר היובל מגרעים מחמישים כסף של הפדיון גם שנת שביעית במקדיש אחר היובל, מפני שראויה לשטוח בה פירותיו, ולגבי פדיון שדה אחוזה לא כתיב "שני תבואות").

ואם אמר לו לזרוע חיטים זרעה שעורים ולקתה עם רוב השדות שהיו זרועות שעורים, מסתבר שיכול לומר לו שאם היה זרוע חיטים לא היה משתדף כיון שהתפלל על חיטים.

ואם לא השתדפו רוב השדות אבל השתדפו כל שדותיו של המחכיר בכל מקום שהם, יכול לומר לו שאם היתה שלו לא היתה משתדפת אלא היה נשאר לו מעט, וכדכתיב "כי נשארנו מעט מהרבה".

ואם השתדפו כל שדותיו של החוכר, וגם רוב השדות באותה בקעה, מסתבר שיכול לומר לחוכר שמזלו גרם, ואינו יכול לטעון שהיה נשאר לו מעט וכנ"ל, מפני שהיה נשאר לו שדה של עצמו.

ואם לא זרע והיתה מכת מדינה לשמואל חייב לשלם לו, מפני שאומר לו שאם היה זרוע היה מתקיים בו "ובימי רעבון ישבעו", ורב ששת מקשה מהא דרועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא זאב ודרס או ארי וטרף, אומדים אם היה יכול להציל, ואין אומרים שהיה מתרחש לו נס "גם את הארי ואת הדב הכה עבדך", ואין לדחות שאם היה ראוי לנס היה מתרחש לו נס כמו לרבי חנינא בן דוסא שהעזים הביאו דובים בקרניהם, מפני שיכול לומר שאינו ראוי לנס גדול.

ק"ז: כמה פעמים חייב לזרוע - לרבי דבתי זימני הוי חזקה חייב לזרוע ב' פעמים, ולרשב"ג דבתל זימני הוי חזקה חייב לזרוע ג' פעמים, ואם לא זרע פעמים אלו אינו מנכה מחיכורו אפי' במכת מדינה.

זרע ולא צמח כלל - לר"ל דינא דמתני' שבאכלה חגב מנכה מחיכורו, היינו כשצמח, אבל אם זרע ולא צמח צריך לחזור ולזרוע כל ימי הזרע שמא עדיין לא הגיע זמן הזריעה, עד זמן שכשהאריסים חוזרים קרוב לסוף השעה העשירית נמצא כימה באמצע הרקיע והיינו באדר (עיין ברש"י סדר המזלות), וזמן זה הוא באפלי שעורים וקטנית הנזרעים באדר, אבל בחרפי חיטים ושיפון הנזרעים בתחילת החורף נחלקו בזה תנאים, לר"מ ור"ש בן מנסיא זמן הזרע הוא עד חצי כסלו (ועד חצי שבט חורף חוזקו וחורפו של סתיו וימי צינה, ועד חצי ניסן קור, ועד חצי סיון קציר, ועד חצי אב קיץ חוזקו של יובש, ונקרא קיץ מפני שמייבשים באותו זמן תמרים ותאנים לקציעות, ועד חצי תשרי חום), ולר"י הכל מתחיל בתחילת תשרי, ולר"ש הכל מתחיל מתחילת מרחשון.

המקבל קרקע על שפת נהר מלכא סבא לזרוע בה שומים, וסכרו את הנהר, חשיב מכת מדינה, ומנכה לו מן חיכורו.

מתי נותן לו מהתבואה של אותה השדה -

בין אם התבואה בשדה לקתה שהיו החיטים שדופות או כחושות, ובין אם היו חיטיה יפות, צריך לתת לו מתוכה.

ואם קיבלה לאספסתא וצריך לתת שעורים מהשוק, והלך זרע שם שעורים אחרי האספסתא ולקו השעורים, צריך להביא שעורים מהשוק, שהרי השדה עשתה לו אספסתא כמו שסיכמו.

ואם קיבל פרדס והחמיץ היין צריך להביא יין מהשוק, כיון שהענבים גדלו טוב מפני שבחביתו בביתו הם לקו, ומזלו גרם, ואם התליעו הענבים ושדה שלקתה בעומריה נותן לו מתוכה כיון שהם עדיין צריכים לקרקע, וכגון שלא איחר יותר מהרגילות.

שינוי מדעת בעה"ב -

בזריעת שדה - לת"ק לא ישנה משעורים לחיטים מפני שהחיטים מכחישות יותר את הקרקע, ודווקא בחוכר אבל באריס עדיף לו להרויח יותר, וכן מהאי טעמא לא ישנה מתבואה לקטנית (ובבבל שאינה הרים כא"י אלא טבועה בבצעי המים ואין לחוש לכחשא דארעא, יכול לשנות מתבואה לקטנית), אבל מחיטים לשעורים

או מקטנית לתבואה יכול לשנות, ולרשב"ג לא ישנה כלל, ד"שארית ישראל לא יעשו עולה וכו' ", משום דהאי מאן דניחא ליה דתיתבור ארעיה לזרעיה שתא חיטי ושתא שער, לרש"י לא טוב לשדה לזרוע שנה חיטים ושנה שעורים, ושמא הוא זרע חיטים בשנה שעברה, וכן יזרענה שנה שתי ושנה ערב (ואם חורש לאחר קצירה ושונה בשעת הזרע אין בזה איסור).

במעות עניים - מגבית פורים יתנוה לצרכי פורים ואין מדקדקים אם נשאר לעניים מהמעות, אך לר"מ אין העני רשאי לקנות בהם רצועה לסנדלו, אא"כ התנה במעמד אנשי העיר, ורשב"ג מיקל מפני שאין אדם מקפיד בדבר שאינו חסר בו.

ק"ז. שחליים הגדלים בערוגות הפשתן אין בהם משום גזל מפני שהבעלים מרויח פשתן בעקירתם, אא"כ הוקשו לזרע שכבר אין עקירתם מועילה לפשתן, או שהם עומדות על הגבולין.

אילן העומד על המיצר - סמוך למיצר והשורשים נוטים לשל חבירו, נהגו בני מצרא ללכת אחרי השורשים, לרב כל אחד מקבל מה שמעל השדה שלו, ולשמואל חולקים ביניהם, ואם האילן ממלא את כל המיצר שהשורשים נוטים לשני הצדדים מודה רב שיחלוקו, אע"פ שהנוף נוטה יותר לאחד מהם.

עין הרע - אין כדאי לקנות קרקע הסמוכה לעיר שעין בני אדם שולטת בה תמיד, שהרי שנינו שאסור לאדם לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה כדי שלא יפסידה בעין הרע. ואם הקיפה חומה שפיר דמי. ואמר רב שצ"ט מתים מעין הרע ואחד בדרך ארץ.

ברוך אתה בעיר... בשדה... בבואך... ובצאתך - לרב היינו שיהא ביתו סמוך לבית הכנסת, ויהיו נכסיו קרובים לעיר, ולא ימצא את אשתו ספק נדה בשעה שבא מהדרך, ויהיו צאצאיו כמותו. ולריו"ח היינו שיהיה בית הכסא סמוך לשולחנו כדי שיוכל לבדוק עצמו לפני ואחרי האכילה (אבל בבית הכנסת לא מעליותא היא שהרי יש שכר פסיעות), ויהיו נכסיו שליש תבואה שליש זיתים שליש גפנים שאם תבואה אחת תלקה יהיה לו פליטה, ותהא יציאתו מן העולם ללא חטא כמו ביאתו לעולם.

חדש

ניתן להשיג את הסט תמצית הש"ס (999 תוס', ורש"י חלקי) על כל הש"ס במחיר 100 ₪.

בנוסף יצאו לאור מחדש כל חוברות תמצית משנה ברורה, 6 חלקים 66 חוברות.

עלות חוברת 10 ₪ סט 50 ₪.

כמו כן ניתן להשיג את סיכומי תמצית ההלכה (עם טור ובי"ש ש"ע ונו"כ), על הלכות שבת, מועדים ונדא.

לפרטים 052-7692282

קיבלת תועלת מהגיליון?

באפשרותך לזכות לומדים נוספים, ניתן לתרום ב'צדדים פלוס' קופת 'תמצית'

מבחני 'לדעת'

מבחן שבועי על דף היומי ומשנה ברורה
הפץ חיים ואהבת הסד

ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 7:00 בבוקר:

- בטלפון 0737-289-669

- במייל 7692282@gmail.com

- בנדרים פלוס קופת לדעת.

הגרלות: בכל שבוע על 500 ₪ במזומן,

זיכוי 400 ₪ ברשת 'יפה גוף', 101 זוכים

בזיכוי 100 ₪ ברשת 'יפה גוף'.

חדש- מבחנים על ה'עמוד היומי'

סיכומי 'תמצית'

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה).

- בנוקודות ההפצה

- במייל 7692282@gmail.com

- בפקס 0799-414144

בנוסף ניתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, הרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס. הסיכומים מיועדים לחזרה בלבד ואין לסמוך להלכה.